

Mänttä-Vilppula

POHJASLAHTI

Kyläosayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi

6435-D3564

10.10.2009

10.10.2009

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Inventointialue	2
2.1	Esihistorialliset aika	3
2.2	Historiallinen aika.....	3
3	Historiallisten karttojen tarkastelu	4
3.1	Historialliset kartat	4
3.2	Kartta-analyysin tulokset.....	4
4	Inventoinnin tulokset	5
4.1	Esihistorialliset muinaisjäännöskohteet	5
4.2	Historialliset muinaisjäännöskohteet.....	5
4.3	Muut kohteet.....	6
4.4	Irtolöytökohteet.....	6
5	Luettelo muinaisjäännöksistä.....	6
6	Luettelo muista kohteista.....	6
7	Luettelo irtolöytökohteista.....	6
8	Muinaisjäännöskohteet.....	7
8.1	Niemelä [1], asuinpaikat – kivikautinen (mj. rek. nro 933-01-0005)	7
8.1.1	Perustiedot kohteesta.....	7
8.1.2	Peruskarttaote kohteen Niemelä sijainnista ja rajauksesta (1:10 000).	9
8.2	Kankaanlahti [2], asuinpaikat - kivikautinen	10
8.2.1	Perustiedot kohteesta.....	10
8.2.2	Peruskartan suurennos kohteen Kankaanlahti sijainnista (1:10 000).	12
8.3	Pohjaslahti (Pohjaslahti) [3], Asuinpaikat – kylänpaikat - historiallinen.....	13
8.3.1	Perustiedot kohteesta.....	13
8.3.2	Peruskartan suurennos kohteen Pohjaslahti (Pohjaslahti) sijainnista.....	15
8.3.3	Vuoden 1728 kartta Pohjaslahden kylästä kuvattuna peruskartan suurennoksen päälle. Mittakaava n. 1:10 000.....	16
8.4	Vehkakoski [4], Työ- ja valmistuspaikat - myllyn ja sahanpaikat - historiallinen	17
8.4.1	Perustiedot kohteesta.....	17
8.4.2	Peruskartan suurennos kohteen Vehkakoski sijainnista (1:10 000).	22
8.4.3	Ote Pohjaslahtea vuonna 1728 kuvaavasta kartasta.	23
9	Muut kohteet.....	24
9.1	Kulmala 2 [5]	24
9.1.1	Peruskarttaote kohteen Kulmala 2 [5] sijainnista (MK 1: 10000).	26
9.2	Kankaanlahti 2 [6].....	27
9.2.1	Peruskarttaote kohteen Kankaanlahti 2 [6] sijainnista (MK 1: 10000).....	30
9.3	Palellusvuori 1 [7]	31
9.3.1	Peruskarttaote kohteiden Palellusvuori 1 [7] ja 2 [8] sijainnista (MK 1: 10000).	33
9.4	Palellusvuori 2 [8]	34
9.5	Puintikallio [9].....	36
9.6	Paasikallio [10].....	38

10.10.2009

9.6.1	Peruskarttaote kohteen Paasikallio [10] sijainnista (MK 1: 10000).....	40
9.7	Mäkitalo [11].....	41
10	Irtolöytökohteet.....	42
10.1	Kulmala [12].....	42
10.2	Pikilänmäki [13].....	43
11	Yhteenveto	44
12	Lähdeluettelo ja käytetyt lyhenteet.....	45
12.1	Lyhenteet.....	45
12.2	Lähdeluettelo	45
12.2.1	Elektroniset lähteet (Internet 21.9.2009)	45
12.2.2	Historialliset kartat (Kansallisarkisto, Helsinki (18.09.09))	45
12.2.3	Painamattomat lähteet	45
12.2.4	Painetut lähteet	46

Liite 1: Yleiskartta inventointikohteista. Ote peruskartasta (MK 1:20 000).

Liite 2. Löytöluettelo

MÄNTTÄ-VILPPULA POHJASLAHTI

1 Johdanto

FCG Planeco Mänttä-Vilppulan Pohjaslahden arkeologinen inventointi tehtiin Pohjaslahden kyläosayleiskaavan selvityksenä. Arkeologisen inventoinnin tavoitteena oli täydentää vuonna 1999 tehtyä Vilppulan arkeologista inventointia (Adel 1999) erityisesti historiallisen ajan muinaisjäännöskohteiden osalta. Kenttätöitä edelsi tutustuminen Kansallisarkistossa säilytettäviin aluetta kuvaaviin vanhoihin karttoihin. Inventoinnin kenttätöitä tehtiin kolmena päivänä 23.9., 25.9. ja 2.10. Inventoinnissa tarkastettiin aiemmissa inventoinneissa mainittu kivikautinen asuinpaikka ja irtolöytökohteet sekä pyrittiin paikantamaan uusia muinaisjäännöskohteita.

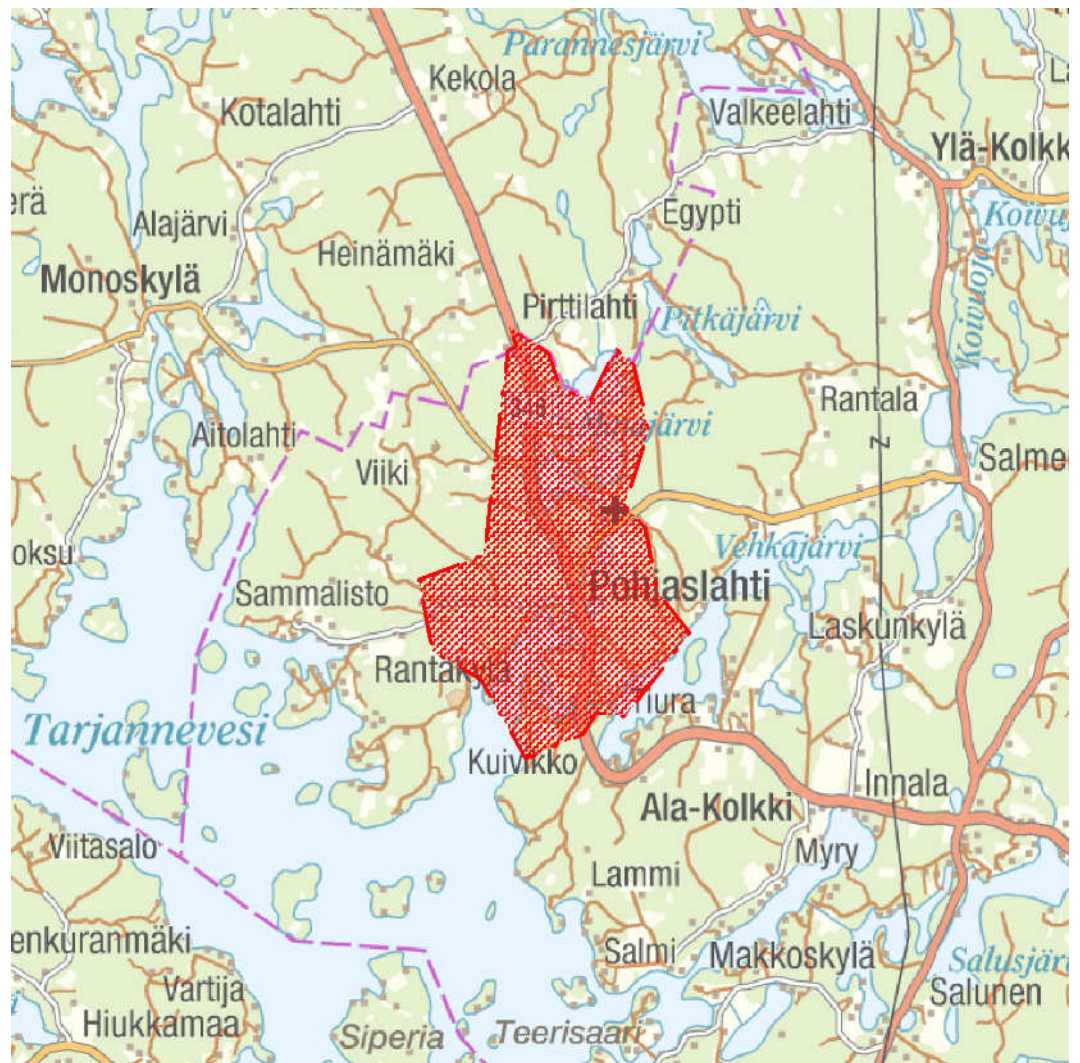
Arkeologinen inventointi tehtiin kyläosayleiskaavan suunnittelualueella, jonka pinta-ala on 11,5 km². Kyläosayleiskaava-alueelta tunnetaan entuudestaan yksi muinaisjäännöskohde. Niemelän kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Majajärven ja Taivaljärven välisellä kannaksella kaava-alueen pohjoisosassa. Suunnittelualueen eteläosassa on maakunnallisesti arvokas Vehkakosken miljö. Kylästä on tehty vuonna 2009 Pohjaslahden kylätaajaman rakennus- ja kulttuurihistoriallinen sekä maisemallinen inventointi.

Lähtökohtana syksyn 2009 arkeologiselle inventoinnille oli Pirkanmaan maakuntamuseon tekemä Vilppulan arkeologinen perusinventointi vuodelta 1999 (Adel 1999). Aiemmin aluetta on arkeologisesti inventoinut Matti Huurre vuonna 1970 osana Ruoveden inventointia.

Kyläosayleiskaava-alueella tarkastettiin tunnettujen kohteiden lisäksi karttatarkastelun perusteella mielenkiintoiseksi arvioituja kohteita. Historiallisen ajan rakenteita etsittiin erityisesti historiallisen kartta-aineiston perusteella rajatuilta alueilta. Kivikautisen asutuksen paikantamisessa keskityttiin sopivalla korkeudella sijaitseviin hiekka- ja hietamaa-alueisiin. Tarkastetuista tunnetuista kohteista ja uusista entuudestaan tuntemattomista muinaisjäännöksistä mitattiin GPS-paikantimella sijaintitiedot. Kohteista otettiin myös valokuvat. Kartat piirrettiin MapInfo 9.0 tietokoneohjelmalla.

Raportissa on ilmoitettu kohteen nimen jälkeen hakasulkeissa kohteen järjestysnumero, jolla kohdetta on kuvattu myös raportin kartoissa ja luetteloissa (esim. Niemelä [1]). Kohteen perustietojen yhteydessä ilmoitetut sijaintikoordinaatit kuvaavat kohteen keskikoordinaatteja KKJ 3 (2003) järjestelmässä, ellei toisin erikseen mainita.

Muinaisjäännöskohteiden yhteydessä on ilmoitettu rauhoitusluokka. Kiinteiden muinaisjäännösten rekisteröinnissä on käytössä jako rauhoitusluokkiin 1, 2 ja 3. Luokka 1 tarkoittaa valtakunnallisesti merkittäviä kohteita, joiden säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Luokkaan 2 kuuluvat kohteet joiden arvon määrittäminen vaatii lisätutkimuksia ja jotka voidaan tutkimusten jälkeen siirtää luokkaan 1 tai 3. Luokka 3 käsittää tuhoutuneet tai tutkitut kohteet, jotka eivät aiheuta suojelutoimia. Raportissa on tarkasteltu myös muutamia kohteita, joiden ei todettu ainakaan vielä täyttävän kiinteän muinaisjäännöksen tuntomerkkejä. Selvityksessä ne on kirjattu kohtaan ”muut kohteet”.

Kartta 1. Yleiskartta inventointialueen sijainnista (MK 1: 100 000). Karttamerkinnot KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

2 Inventointialue

Pohjaslahden kylä sijaitsee Pohjois-Pirkanmaalla Mänttä-Vilppulan kaupungin luoteisosassa lähellä Virtain ja Ruoveden rajaa Tarjanneveden luoteisrannalla. Pohjaslahti kuului Ruoveteen ennen itsenäistymistään vuonna 1941. Itsenäisen kunnan Pohjaslahti oli vuoteen 1973, jolloin se yhdistettiin osaksi Virtoihin ja osaksi Vilppulaan. Pohjaslahdelta on Jyväskylään ja Tampereelle matkaa noin 100 km. Alueen päätie on Pohjaslahdentie (seututie 346), joka kulkee kylän läpi Vilppulasta Virtain Kotalaan.

Pohjaslahden kylän taajama-alue on syntynyt Näsijärven vesistöön kuuluvan Tarjanneveden Pohjaslahden, Majajärven ja Ristajärven muodostaman vesistökokonaisuuden ja Vehkajärven väliselle alueelle. Maasto jakaantuu kahteen erilaiseen maastotyyppiin. Kyläkeskus sijaitsee maisemallisesti vesistöaltaan yhdistyvässä avoimessa laaksossa, jota ympäröivät metsäiset moreeniselänteet ja jylhät metsän peittämät kallioiset mäet. Kylän järvet laskevat Tarjanneveteen. Kylän pohjoisosassa sijaitseva Majajärvi laskee 22 metriä Ristajärven ja Viskarinkosken kautta Tarjanneveden Konilahteen. Vehkajärvi laskee 15,8 metriä Tarjanneveden Myllylahteen. Vehkakosken lyhyellä matkalla tapahtuva pudotus on aikoinaan luonut erinomaiset edellytykset mylly-

ja sahatoiminnalle koskessa. Alueen asutus sijaitsee harjujen juurella ja tai reuna-alueilla, vesistöjen varrella ja liitoskohdissa sekä maantieverkoston varsilla. Pohjaslahdessa asuu nykyisin reilut 300 vakituista asukasta. Kesäisin kylän asukasmäärä kolminkertaistuu.

2.1 Esihistorialliset aika

Vilppulan muinaisjäännekohteet sijaitsevat pääasiassa järvien ja vesireittien yhteydessä. Kivikautiset asuinpaikat sijaitsevat usein niemissä tai salmien rannoilla. Asuinpaikkojen alarajan korkeus on nykyisen vedenpinnan yläpuolella noin 1 – 4 metriä. Tarjanneveden rannoilla ja siihen laskevan Pienen Taivaljärven rannoilla sijaitsevien asuinpaikkojen korkeus vedenpinnan yläpuolella on keskimäärin suurempi kuin Vilppulan etelä- ja itäosissa (Adel 1999: 7).

Ennen inventointia suunnittelualueelta tunnettiin yksi esihistoriallinen kiinteä muinaisjäänne. Kyseessä on Majajärven ja Taivaljärven välisellä kannaksella sijaitseva kivikautinen asuinpaikka Niemelä (Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännekohteet, osa II (2005): 311).

Vadim Adelin (1999) inventointiraportissa mainitaan kaksi irtolöytökohdetta, jotka tarkastettiin kenttätöiden yhteydessä. Kulmala (Adel 1999: kohde 17) on käyräselkäisen kourutaltan löytöpaikka Pohjaslahdentien ja Keulantien risteyksen kaakkoispuolella lähellä Niemelän kivikautista asuinpaikkaa. Tältä on löytynyt loivasta itärinteestä Keulantien kaakkoispuolisesta peruna- ja kasvi- maasta. Paikalla maasto viettää samaan notkoon kuin läheinen Niemelän asuinpaikka. Esine on Vadim Adelin mukaan maanomistajan hallussa (Katso tarkemmin Adel 1999: kohde 17). Adel piti kohdetta irtolöytöpaikkana. Pikilänmäki (Adel 1999: kohde 18) on mahdollisesti esihistoriallinen irtolöytöpaikka. Kyseessä on Pikilänmäen itärinteessä olevan pellon länsikulmasta löydetyn kiviesineen löytöpaikka. Löytöpaikka sijaitsee noin 180 metriä Pohjaslahden koulusta kaakkoon. Esine on toimitettu Kansallismuseoon ja siitä on kiitoskirje. Museoviraston Arkeologian osaston arkistosta ei kuitenkaan löytynyt tietoa esineestä tai sen löytöpaikasta. Löydön laatu ja ajoitus ovat epäselviä (Adel 1999: 98).

2.2 Historiallinen aika

Keskiajalla Pohjaslahden eräalueet kuuluivat pirkkalalaisille ja lempääläläisille. Osaltaan tästä kertoo Ruoveden alueesta käytetty nimitys Pirkkalanpohja. Pohjaslahti on kuulunut 1500-luvulla laajaan Ruoveden hallintopitäjän, joka syntyi Satakunnan pohjoisille erämaille. Liikenteellisesti Näsijärven reitit muodostivat yhdistävän ja sitovan tekijän harvaanasutulle erämaaseudulle.

Vanhin asiakirjatieto vanhan Ruoveden alueelle asettuneesta uudisasukkaasta mainitaan Jöns Knuutinpojan laamannituomiossa vuonna 1536, jolloin kaksi lempääläläistä talonpoikaa myivät kalavetensä ja erämaansa Pohjaslahdelle tulleele savolaiselle uudisasukkaalle Paavali Makkoselle. Vuonna 1564 Pohjaslahti mainitaan erämaatalonpoikien luettelossa. Samalta vuodelta peräisin olevassa uudisasukasluettelossa mainitaan neljä uudisasukasta, joista kaksi asui Kolkinlahdessa, yksi Pohjaslahdessa ja yksi Laasoniemessä. Asutuskehitys taloluvun perusteella tarkasteltuna oli Pohjaslahdella hidasta. Taloluku kasvoi vuosien 1570-1700 välisenä aikana kuudesta yhdeksään.

Pohjaslahden kylän eteläosassa sijaitseva Vehkakoski on ollut pitkään merkittävä myllynpaikka. Pohjaslahden Vehkakosken myllystä kannettiin verona kolme tynnyriä jauhoja vuonna 1636. Aikanaan Vehkakoski oli Ruoveden suurin mylly. Myöhemmin, 1800-luvun lopulla, Pohjaslahden teollisuuden keskuspaikkana oli samalla paikalla sijainnut Vehkakosken saha. Laajat vesistöt

mahdollistivat puutavaran uitot sahalle ja valmiin sahatavaran kuljetuksen Tampereelle. Vehkakosken saha toimi vuosina 1878–1916.

Ennen inventointia ei Pohjaslahden kylästä tunnettu historiallisen ajan muinaisjäännöksiä. Vadim Adel (1999) kiinnitti arkeologisessa inventoinnissaan huomiota kahteen historialliselle ajalle ajoittuvaan kohteeseen. Kulmala (Adel 1999: kohde 17) on kiveä kautinen irtolöytöpaikka, jota tarkastaessaan Adel havaitsi osittain puretun kiviaineksen. Aidan kiveä on käytetty rakennustöihin vuonna 1953. Kohde on huomioitu tämän raportin havaintokohteena Kulmala. Mäkitalo (Adel 1999: kohde 27) on vuonna 1989 Museovirastoon ilmoitettu kohde. Kohteen on tarkastanut Heikkurinen-Montell Museoviraston Arkeologian osastolta vuonna 1991. Kyseessä on historialliselle ajalle ajoittuva kivilatomus. Kohde on todennäköisesti kokonaan tai ainakin osittain tuhoutunut ja se on nykyisin maan peitossa. Tarkempi kuvaus kohteesta löytyy Vadim Adelin (1999: kohde 27) inventointiraportissa.

3 Historiallisten karttojen tarkastelu

Inventointiin liittyvän kartta-analyysin tarkoituksena oli paikantaa ja rajata suunnittelualueella sijainneita ennen tuntemattomia historiallisen ajan muinaisjäännöksiä kuten kylätontteja. Analyysin tekemiseksi tutustuttiin Maanmittaushallituksen historiallisiin karttoihin Kansallisarkistossa Helsingissä. Lisäksi tutustuttiin Jyväskylän yliopiston julkaisuarkiston historiallisiin maakirjakarttoihin (<https://jyx.jyu.fi/dspace/>). Analyysi tehtiin asemoimalla vanhojen karttojen kuvat nykyisen peruskartan päälle. Analyysissä käytettiin apuna Adobe Photoshop Elements 7.0 (kuvankäsittely) ja MapInfo Professional 8.0 (paikkatieto) tietokoneohjelmia.

3.1 Historialliset kartat

Vanhin Pohjaslahtea kuvaava kartta-aineisto ajoittuu vuoteen 1728. Karttoissa kuvataan Pohjaslahden kylää ympäröivää maastoa sekä peltojen sarakjakoa, rakennusten sijaintia ja teitä. Historiallisten karttojen avulla voitiin tehdä päätelmiä Pohjaslahden kylän talojen tonttien isojakoa edeltävästä sijainnista sekä Vehkakosken myllyjen paikasta.

3.2 Kartta-analyysin tulokset

Pohjaslahden aluetta kuvaavat kartat voitiin asemoida melko hyvin nykyiselle peruskartalle kylätaajaman alueella. Sen sijaan Vehkakosken ja Myllylahden aluetta vanhoissa karttoissa on kuvattu suurpiirteisemmin. Kartta-analyysissä havaittiin kaksi mahdollista muinaisjäännöskohdetta. Nämä kohteet tarkastettiin maastotöiden yhteydessä ja niiden rajausta tarkennettiin maastohavaintojen perusteella.

Vanhimman kartta-aineiston perusteella Pohjaslahden vanha kyläkeskus on sijainnut nykyisen Pohjaslahdentien ja Sammalistontien välisellä alueella Pohjaslahden kyläkeskuksen kaakkoisosassa. Kartta-analyysin perusteella rajattiin muinaisjäännöskohteeksi Pohjaslahti (Pohjaslahti), jonka rajausta tarkastettiin 23.9.2009 tehdyn maastokäynnin yhteydessä.

Vehkakosken alajuoksulle Myllylahden rannan tuntumaan on 1700-luvun kartassa merkitty kaksi myllyä. Tätä aluetta kuvaava kartta on melko ylimalkainen. Myllynpaikkojen tarkastamiseksi Vehkakosken alueelle suunnattiin maastokäynti 25.09.2009.

Kuva 1. Ote kansallisarkistossa säilytettävästä Pohjaslahtea kuvaavasta kartasta vuodelta 1728 (Ekman). Kylän kaksi taloa näkyvät kuvan keskellä. KA MMH H66a5/3.

4 Inventoinnin tulokset

Inventoinnin tuloksena Pohjaslahden kyläosayleiskaava-alueelta paikannettiin kolme uutta muinaisjäännöskohdetta. Uusista kohteista Kankaanlahti [2] ajoittuu kivikaudelle. Historiallisen ajan muinaisjäännöskohteita paikannettiin kaksi. Lisäksi havaintoja tehtiin kuudesta mielenkiintoisesta kohteesta. Näitä kohteita ei voida nykyisin pitää muinaisjäännöksinä.

4.1 Esihistorialliset muinaisjäännöskohteet

Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin alueelta aiemmin tunnettu kivikautinen asuinpaikka Niemelä [1] ja paikannettiin yksi uusi kivikautinen asuinpaikka Kankaanlahti [2]. Kumpikin kohde sijaitsee inventointialueen pohjoisosassa Majajärven etelärannalla hiekkamaalla noin 120 – 125 metrin korkeudella nykyisestä merenpinnasta. Kohteet ovat todennäköisesti aikanaan sijainneet samalla rantavyöhykkeellä.

4.2 Historialliset muinaisjäännöskohteet

Inventoinnin tuloksena paikannettiin useita historialliselle ajalle ajoittuvia rakenteita. Näistä kaksi kahta voidaan pitää muinaisjäännöskohteena. Kohteet rajattiin historiallisten karttojen ja maastokäynnin perusteella. Pohjaslahden

[3] kylän vanha kyläpaikka sijaitsee nykyisen kyläkeskuksen eteläosassa. Toinen historiallisen ajan kohde on pitkään käytössä ollut myllyn- ja sahanpaikka Vehkakoski [4].

4.3 Muut kohteet

Alueelta paikannettiin kuusi muuta kohdetta, joita ei voida pitää muinaisjään-
nöskohteina. Näitä kohteita ei voida pitää muinaisjäännoksina, mutta niiden
säilyttämistä muiden keinojen avulla olisi hyvä harkita.

4.4 Irtolöytökohteet

Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin Vadim Adelin (1999) mainitsevat irtolöytökohteet. Kohteiden tarkastuksen yhteydessä niistä ei tehty uusia havaintoja. Kohteiden koordinaatit on muutettu KKJ 2 (1990) järjestelmän koordinaateista KKJ 3 (2003) järjestelmään. Irtolöytökohteista ei tehty uusia havaintoja syksyn 2009 inventoinnin yhteydessä. Tiedot perustuvat Vadim Adelin (1999) ilmoittamiin tietoihin.

5 Luettelo muinaisjäännoksista

	Nimi	Tyyppi	Ajoitus	MJ - Luokka	P	I	Z (m mpy)
1	Niemelä	Asuinpaikat	Kivikautinen	2	6899 585	3350 375	125
2	Kankaanlahti	Asuinpaikat	Kivikautinen	2	6899 027	3351 115	120-125
3	Pohjaslahti	Asuinpaikat	Historiallinen	2	6897 436	3350 717	110-115
4	Vehkakoski	Myllynpaikat / Sahanpaikat	Historiallinen	2	6896 140	3350 632	

6 Luettelo muista kohteista

	Nimi	Tyyppi	Ajoitus	MJ - Luokka	P	I	Z (m mpy)
5	Kulmala	Kiviaidat	Historiallinen	-	6899 693	3350 234	125
6	Kankaanlahti 2	Kivirakenteet	Historiallinen	-	6898 940	3351 156	125
7	Palellusvuori 1	Rajamerkit	Historiallinen	-	6897 492	3351 397	165
8	Palellusvuori 2	Rajamerkit	Historiallinen	-	6897 517	3351 372	160
9	Puintikallio	Elinkeinohistoriallinen / Tarinapaikat	Historiallinen	-	6898 682	3351 255	140
10	Paasikallio	Elinkeinohistoriallinen - Kivilouhokset	Historiallinen	-	6899 225	3351 480	140-150
11	Mäkitalo	kivirakenteet - latomukset	Historiallinen?	-	6897 884	3350 912	110

7 Luettelo irtolöytökohteista

Tiedot perustuvat Vadim Adelin (1999) inventointiraportin tietoihin.

	Nimi	Tyyppi	Ajoitus	MJ - Luokka	P	I	Z (m mpy)
12	Kulmala	Irtolöytö KM 31795 ja muu löytö (ei KM numeroa).	Kivikautinen	-	6899 660	3350 183	130
13	Pikilänmäki	Irtolöytö (ei KM numeroa)	esihistoriallinen ?	-	6897 743	3350 469	n. 125 - 130

8 Muinaisjäännöskohteet**8.1 Niemelä [1], asuinpaikat – kivikautinen (mj. rek. nro 933-01-0005)****8.1.1 Perustiedot kohteesta**

Perustiedot	<table><tr><td>Nimi</td><td>Niemelä</td></tr><tr><td>mj. rek. nro</td><td>933-01-0005</td></tr><tr><td>Laji:</td><td>kiinteä muinaisjäännös</td></tr><tr><td>Muinaisjäännöstyyppi:</td><td>asuinpaikka</td></tr><tr><td>Tyypin tarkenne:</td><td>-</td></tr><tr><td>Ajoitus:</td><td>kivikautinen</td></tr><tr><td>Rauhoitusluokka:</td><td>2</td></tr><tr><td>Lukumäärä:</td><td>1</td></tr><tr><td>Koordinaatit (KKJ 3)</td><td></td></tr><tr><td>P</td><td>6899 593</td></tr><tr><td>I</td><td>3350 378</td></tr><tr><td>Z</td><td>125 m mpy</td></tr><tr><td>Koordinaattiselite:</td><td>keskikoordinaatit</td></tr><tr><td>Etäisyystieto:</td><td>Pohjaslahden kirkosta 1,2 km luoteeseen ja Pohjaslahden koulusta 1,7 km pohjoiseen</td></tr><tr><td>Pinta-ala:</td><td>0,46 ha</td></tr><tr><td>Peruskartta:</td><td>PK 223201 Pohjaslahti</td></tr><tr><td>Tilätiedot</td><td>508-416-3-172 Niemelä</td></tr></table>	Nimi	Niemelä	mj. rek. nro	933-01-0005	Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikka	Tyypin tarkenne:	-	Ajoitus:	kivikautinen	Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1	Koordinaatit (KKJ 3)		P	6899 593	I	3350 378	Z	125 m mpy	Koordinaattiselite:	keskikoordinaatit	Etäisyystieto:	Pohjaslahden kirkosta 1,2 km luoteeseen ja Pohjaslahden koulusta 1,7 km pohjoiseen	Pinta-ala:	0,46 ha	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti	Tilätiedot	508-416-3-172 Niemelä
Nimi	Niemelä																																		
mj. rek. nro	933-01-0005																																		
Laji:	kiinteä muinaisjäännös																																		
Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikka																																		
Tyypin tarkenne:	-																																		
Ajoitus:	kivikautinen																																		
Rauhoitusluokka:	2																																		
Lukumäärä:	1																																		
Koordinaatit (KKJ 3)																																			
P	6899 593																																		
I	3350 378																																		
Z	125 m mpy																																		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatit																																		
Etäisyystieto:	Pohjaslahden kirkosta 1,2 km luoteeseen ja Pohjaslahden koulusta 1,7 km pohjoiseen																																		
Pinta-ala:	0,46 ha																																		
Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti																																		
Tilätiedot	508-416-3-172 Niemelä																																		
Arkistotiedot	<table><tr><td>Arkistotiedot</td><td>Inventointi Matti Huurre 1970 (ei raporttia MV:n AO:n arkistossa): kohde 6</td></tr><tr><td></td><td>Inventointi Vadim Adel 1999: kohde 5</td></tr><tr><td>Aiemmat löydöt</td><td>KM 16075, poikkiteräinen kirves</td></tr><tr><td></td><td>KM 18324, kiviesineen kanta ja kvartsi-iskoksia.</td></tr></table>	Arkistotiedot	Inventointi Matti Huurre 1970 (ei raporttia MV:n AO:n arkistossa): kohde 6		Inventointi Vadim Adel 1999: kohde 5	Aiemmat löydöt	KM 16075, poikkiteräinen kirves		KM 18324, kiviesineen kanta ja kvartsi-iskoksia.																										
Arkistotiedot	Inventointi Matti Huurre 1970 (ei raporttia MV:n AO:n arkistossa): kohde 6																																		
	Inventointi Vadim Adel 1999: kohde 5																																		
Aiemmat löydöt	KM 16075, poikkiteräinen kirves																																		
	KM 18324, kiviesineen kanta ja kvartsi-iskoksia.																																		
V. 2009 inventointi	<table><tr><td>Havainnot</td><td>Ei uusia havaintoja.</td></tr><tr><td>Aika</td><td>23.9.2009</td></tr><tr><td>Löydöt</td><td>-</td></tr><tr><td>Karttaotteet</td><td>Peruskarttaote 1:10 000</td></tr></table>	Havainnot	Ei uusia havaintoja.	Aika	23.9.2009	Löydöt	-	Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000																										
Havainnot	Ei uusia havaintoja.																																		
Aika	23.9.2009																																		
Löydöt	-																																		
Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000																																		

Asuinpaikka sijaitsee hiekkapellon eteläosassa Niemelän talon pohjois- ja luoteispuolella Taival- eli Ristajärven pohjoisrannasta noin 100 metriä pohjoiseen. Pellon, jolla asuinpaikka sijaitsee, länsipuolella on notko, joka on todennäköisesti entinen Taivaljärven lahti. Pellon ja notkon sekä pihan ja pellon välillä kasvaa puutarhapensaita. Asuinpaikalla maasto viettää loivasti länteen ja itään. Kohteen tarkastusaikaan kohteen päälle oli istutettu pihanurmea ja läheinen pelto oli ns. sänkipeltona.

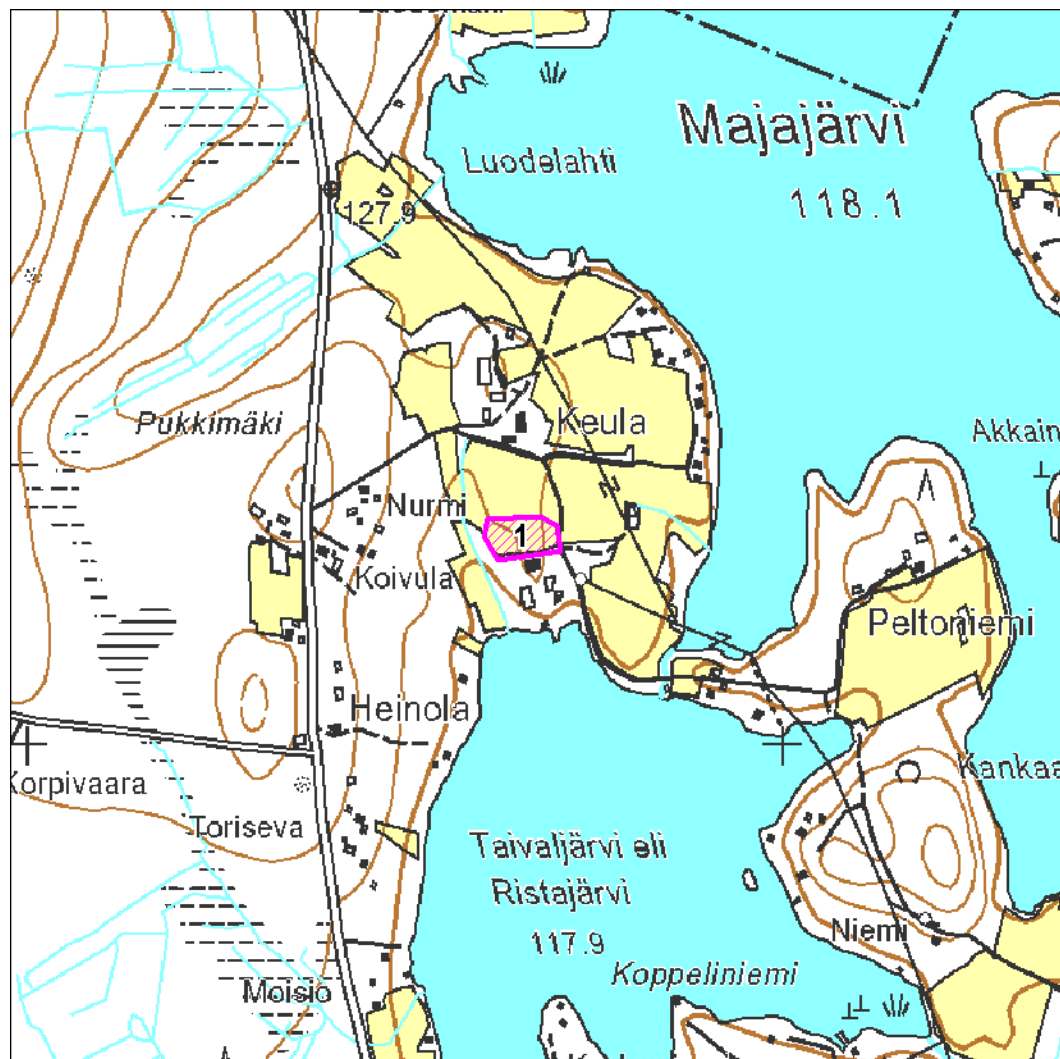
Vuoden 1970 löydöt tehtiin hiekkaiselta pellolta talon pohjoispuolelta. Huurteen (1970) koordinaatit osoittavat talon luoteiskulmaan. Vuoden 1999 (Adel) inventoinnin yhteydessä paikalle kaivettiin koekuoppia, tehtiin koekairausta sekä tehtiin pintapöimintää läheisellä perunamaalla. Näiden havaintojen perusteella kulttuurikerros on ainakin osittain tuhoutunut peltotöissä.

Kohde tarkastettiin 23.9.2009, jolloin tavattiin talon emäntä. Hän oli tietoinen muinaisjäännöksestä ja sen merkityksestä. Muinaisjäännöksen läheisyyteen ei suunnitella uutta rakentamista. Uusia havaintoja muinaisjäännöksestä ei tehty. Kohde ei vaadi hoitotoimenpiteitä. Kohdetta ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle. Voimassaoleva muinaisjäännösluokitus ja raja-alue on syytä pitää ennallaan.

Kuva 2. Kivikautinen asuinpaikka Niemelä [1] sijaitsee kuvan keskellä näkyvällä nurmialueella ja pellolla Niemelän päärakennuksen luoteis- ja pohjoispuolella. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Kalle Luoto (23.9.2009).

8.1.2 Peruskarttaote kohteen Niemelä sijainnista ja rajauksesta (1:10 000).

Kartta 2. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

8.2 Kankaanlahti [2], asuinpaikat - kivikautinen

8.2.1 Perustiedot kohteesta

Perustiedot	Nimi	Kankaanlahti
	Laji:	kiinteä muinaisjäänös
	Muinaisjäänöstyyppi:	asuinpaikka
	Tyypin tarkenne:	-
	Ajoitus:	kivikautinen
	Rauhoitusluokka:	2
	Lukumäärä:	1
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6899 027
	I	3351 115
	Z	120 – 125 m mpy
	Koordinaattiselite:	keskikoordinaatit
	Etäisyystieto:	300 metriä Pohjaslahden kirkosta koilliseen.
	Pinta-ala:	n. 0,12 ha
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
Arkistotiedot	Tilatiedot	508-416-13-74
	Arkistotiedot	-
V. 2009 inventointi	Aiemmat löydöt	-
	Aika	23.9.2009
	Löydöt	KM 37994: 1-2
	Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000

Kivikautinen asuinpaikka havaittiin hiekkapohjaisessa pellossa Majajärven kaakkoisrannalla hautausmaan länsipuolella. Majajärven rantaan on nykyisin matkaa parikymmentä metriä. Paikalla maasto laskee pohjoiseen, länteen ja etelään. Kyseessä on ollut ilmeisesti niemenkärjessä, mahdollisesti sen pohjoisrannalla, sijainnut asuinpaikka. Inventointilöydöt tehtiin sänkipellosta noin 40 x 20 m kokoiselta alalta. Löytöalueen ulkopuolella pelto muuttui savisemmaksi. On mahdollista, että asuinpaikka on alun perin jatkunut itään hautausmaan puolelle. Vaikka inventointihetkellä havaintomahdollisuudet olivat heikot, löydettiin pintapöiminnassa useita kvartsi-iskoksia ja esine. Todennäköisesti osa kohteen kulttuurikerroksesta on tuhoutunut peltotöiden yhteydessä.

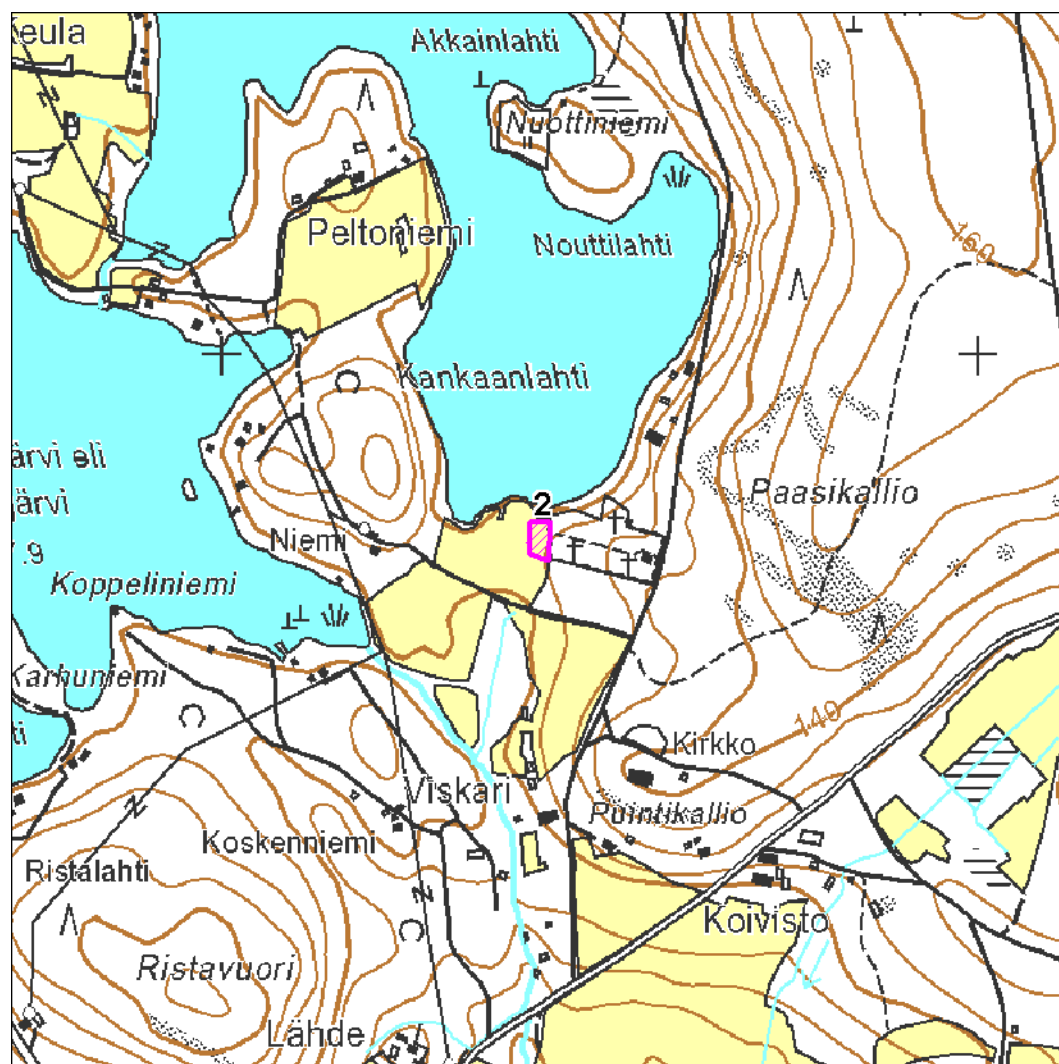

Kuva 3. Asuinpaikka Kankaanlahti [2] sijaitsee kuvan keskellä näkyvässä hiekkaisessa pellossa Pohjaslahden hautausmaan länsipuolella. Kuvattu lännestä. Kuvaaja KL (23.9.2009).

Kuva 4. Kvartsiesineitä ja -iskoksia Kankaanlahden asuinpaikalta (KM 37994). Kuvannut KL.

8.2.2 Peruskartan suurennos kohteen Kankaanlahti sijainnista (1:10 000).

Kartta 3. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

8.3 Pohjaslahti (Pohjaslahti) [3], Asuinpaikat – kylänpaikat - historiallinen

8.3.1 Perustiedot kohteesta

Perustiedot	Nimi	Pohjaslahti (Pohjaslahti)
	Laji:	kiinteä muinaisjäännös
	Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikat
	Tyypin tarkenne:	kylänpaikat
	Ajoitus:	Historiallinen
	Rauhoitusluokka:	2
	Lukumäärä:	1
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6897 435
	I	3350 717
	Z	n. 110 - 115 m mpy
	Koordinaattiselite:	keskikoordinaatit. Rajausta perustuu historiallisiin karttoihin.
	Etäisyystieto:	Pohjaslahden kirkolta noin 1,3 km kaakkoon
	Pinta-ala:	n. 0,8 ha
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Tilatiedot	508-895-0002-0002
		508-416-0004-0223
		508-416-0004-0203
Arkistotiedot	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	23.9.2009
	Löydöt	-
	Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000

Ensimmäiset maininnat Pohjaslahden kylästä ovat 1500-luvun puolivälistä. Kartta-analyysin perusteella kylätontin keskusalue sijaitsee Pohjaslahdentien ja Linnaksentien alla ja luoteispuolella. Vuonna 1728 laadittuun karttaan kylätontin kahdesta rakennuksesta toinen sijaitsee nykyisen Pohjaslahdentien ja toinen Linnaksentien välittömässä läheisyydessä tai alla.

Nykyisin kylätontin keskusalue on puistomainen ja pääosin se on istutetun nurmen peitossa. Kylätontin itä- ja etelälaita on osittain nykyisellä pellolla. Inventoitaessa pellossa oli lyhyt sänki, joka vaikeutti maastohavaintojen tekoa. Kylätontin itäosaan Pohjaslahdentien varteen on istutettu koivuja. Kylätontin luoteislaidassa on uusi rivitalo. Kyläpaikan kaakkoispuolella maasto laskee voimakkaasti kohti kaakkoa.

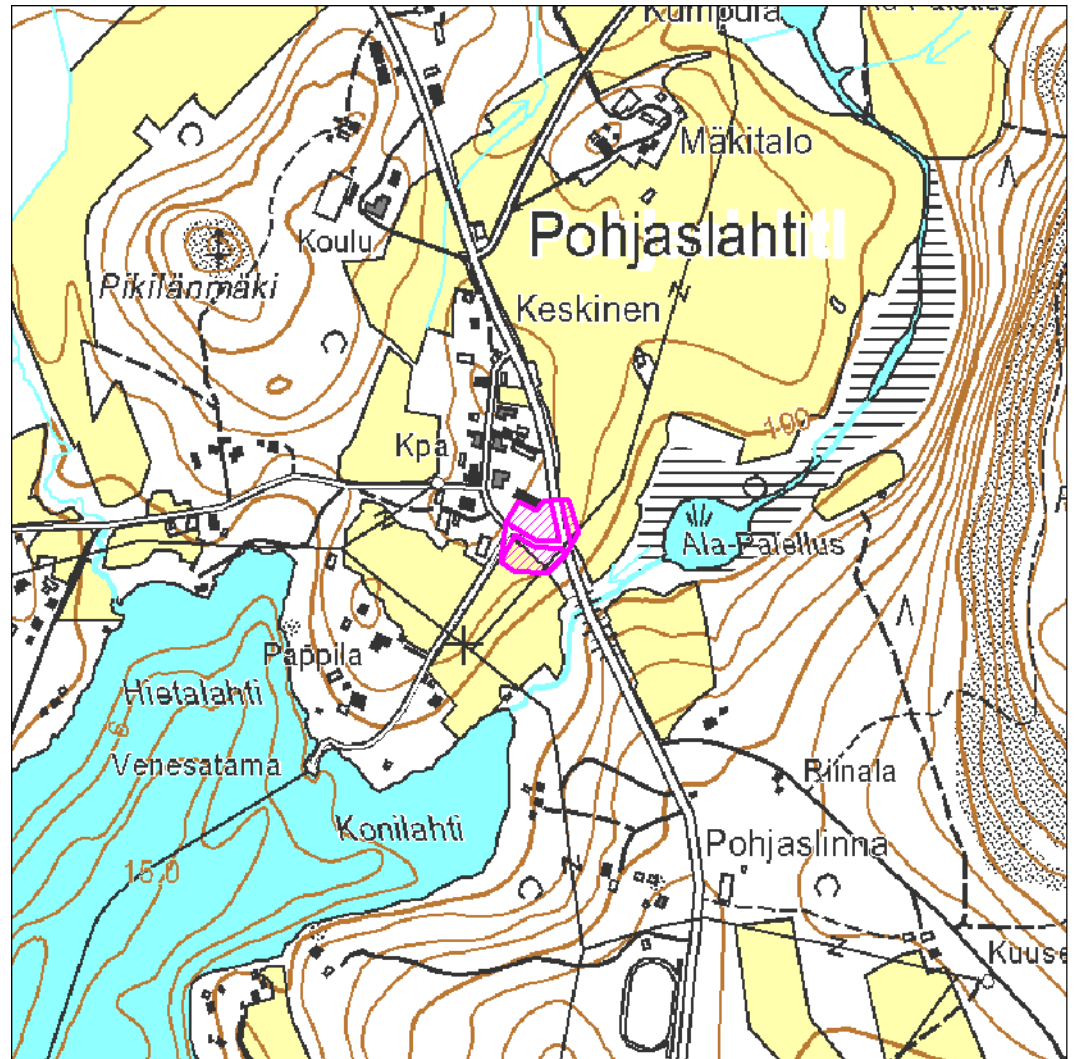
Kylätontti on säästynyt massiiviselta rakentamiselta. Pintahavaintojen tekeminen oli kuitenkin hankalaa, koska alue oli pihamaisena nurmikenttänä, jonka alkuperäistä maanpintaa oli muutettu. On kuitenkin mahdollista, että nurmen alla on säilynyt muinaisjäännökseen kuuluvia rakenteita ja kulttuurikerrosta. Kylätontiksi rajatulla alueella on myös muutamia sadevesikaivoja.

Rivitalon kaakkoisnurkasta noin 6 metriä kaakkoon havaittiin muodoltaan soikea moderni kivikasa. Kivikasan itä-länsi halkaisija on noin 4 metriä ja pohjois-etelä halkaisija noin 2 metriä. Raunion kaakkoispuolella havaittiin betoninen kaivonkansi. Rakenteet ovat uusia ja ne eivät kuulu muinaisjäännökseen. Kiviraunion koordinaatit (KKJ 3) ovat P = 6897464; I = 3350713 ja kaivonkannen P = 6897460; 3350715. Raunion kivet ovat lohकारेisia ja saattavat olla peräisin muinaisjäännökseen kuuluvista rakenteista. Nykyiselle paikalleen ne ovat kuitenkin joutuneet uudisrakentamisen tuloksena.

Kuva 5. Pohjaslahden 1700-luvun alun kylätontti nykyasussaan. Kylätontti on sijainnut kuvassa vasemmalla näkyvän rivitalon kaakkoispuolisella nurmi-, tie- ja peltoalueella. Kuvassa vasemmalla Laivalaiturintie. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja KL (23.9.2009).

8.3.2 Peruskartan suurennos kohteen Pohjaslahti (Pohjaslahti) sijainnista

Kartta 4. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos. Pohjaslahden kylä on rajattu historiallisen kartta-aineiston perusteella. Historiallisia rakenteita on mahdollisesti säilynyt rasteroidulla alueella.

8.3.3 Vuoden 1728 kartta Pohjaslahden kylästä kuvattuna peruskartan suurennoksen päälle. Mittakaava n. 1:10 000.

Kuva 6. Pohjaslahtea vuonna 1728 (Ekman, D. V. 1728. H66a 5/1-4) kuvaava kartta asemoituna nykyisen peruskartan päälle. Vuonna 1728 laaditussa kartassa erottuvat pohjaslahden kaksi taloa (keskellä). Kylästä lähtee tie kohti länttä, joka noudattelee Pikilänmäen eteläpuolella nykyisen kuntopolun linjausta. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

8.4 Vehkakoski [4], Työ- ja valmistuspaikat - myllyn ja sahanpaikat - historiallinen

8.4.1 Perustiedot kohteesta

Perustiedot	<table><tr><td>Nimi</td><td>Vehkakoski</td></tr><tr><td>Laji:</td><td>kiinteä muinaisjäännös</td></tr><tr><td>Muinaisjäännöstyyppi:</td><td>Elinkeinohistoriallinen</td></tr><tr><td>Tyypin tarkenne:</td><td>Myllyn- ja sahanpaikka</td></tr><tr><td>Ajoitus:</td><td>Historiallinen</td></tr><tr><td>Rauhoitusluokka:</td><td>2</td></tr><tr><td>Lukumäärä:</td><td>1</td></tr><tr><td>Koordinaatit (KKJ 3)</td><td></td></tr><tr><td>P</td><td>6896 139</td></tr><tr><td>I</td><td>3350 632</td></tr><tr><td>Z</td><td>96 - 112 m mpy</td></tr><tr><td>Koordinaattiselite:</td><td>Länsiosan keskikoordinaatit.</td></tr><tr><td>Etäisyystieto:</td><td>Pohjaslahden kirkolta noin 2,5 kilometriä etelään.</td></tr><tr><td>Pinta-ala:</td><td>n. 2,9 ha</td></tr><tr><td>Peruskartta:</td><td>PK 223201 Pohjaslahti</td></tr><tr><td>Tilatiedot</td><td>508-895-0002-0002; 508-415-0001-0098; 508-415-0001-0130; 508-415-0876-0001; 508-416-0003-0025; 508-416-0004-0139; 508-416-0004-0007</td></tr></table>	Nimi	Vehkakoski	Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Muinaisjäännöstyyppi:	Elinkeinohistoriallinen	Tyypin tarkenne:	Myllyn- ja sahanpaikka	Ajoitus:	Historiallinen	Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1	Koordinaatit (KKJ 3)		P	6896 139	I	3350 632	Z	96 - 112 m mpy	Koordinaattiselite:	Länsiosan keskikoordinaatit.	Etäisyystieto:	Pohjaslahden kirkolta noin 2,5 kilometriä etelään.	Pinta-ala:	n. 2,9 ha	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti	Tilatiedot	508-895-0002-0002; 508-415-0001-0098; 508-415-0001-0130; 508-415-0876-0001; 508-416-0003-0025; 508-416-0004-0139; 508-416-0004-0007
Nimi	Vehkakoski																																
Laji:	kiinteä muinaisjäännös																																
Muinaisjäännöstyyppi:	Elinkeinohistoriallinen																																
Tyypin tarkenne:	Myllyn- ja sahanpaikka																																
Ajoitus:	Historiallinen																																
Rauhoitusluokka:	2																																
Lukumäärä:	1																																
Koordinaatit (KKJ 3)																																	
P	6896 139																																
I	3350 632																																
Z	96 - 112 m mpy																																
Koordinaattiselite:	Länsiosan keskikoordinaatit.																																
Etäisyystieto:	Pohjaslahden kirkolta noin 2,5 kilometriä etelään.																																
Pinta-ala:	n. 2,9 ha																																
Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti																																
Tilatiedot	508-895-0002-0002; 508-415-0001-0098; 508-415-0001-0130; 508-415-0876-0001; 508-416-0003-0025; 508-416-0004-0139; 508-416-0004-0007																																
Arkistotiedot	<table><tr><td>Arkistotiedot</td><td>-</td></tr><tr><td>Aiemmat löydöt</td><td>-</td></tr></table>	Arkistotiedot	-	Aiemmat löydöt	-																												
Arkistotiedot	-																																
Aiemmat löydöt	-																																
V. 2009 inventointi	<table><tr><td>Aika</td><td>25.9.2009</td></tr><tr><td>Löydöt</td><td>-</td></tr><tr><td>Karttaotteet</td><td>Peruskarttaote 1:10 000</td></tr></table>	Aika	25.9.2009	Löydöt	-	Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000																										
Aika	25.9.2009																																
Löydöt	-																																
Karttaotteet	Peruskarttaote 1:10 000																																

Seppälänkankaan eteläpuolella on Vehkajärven ja Myllylahden välinen Vehkakoski. Vehkakoski putoaa puolenkilometrin matkalla noin 16 metriä. Tästä syystä se on muodostanut tarpeellisen vesienenergian lähteen tuotantolaitoksille. Todennäköisesti ensimmäiset myllyt kosken partaalle ovet nousseet 1500-luvulla. Myllyjen sijainnista voidaan tehdä tarkempia päätelmiä 1700-luvun

alusta olevan kartan perusteella. Vuonna 1728 laadittuun karttaan on Vehkakosken alajuoksulle merkitty kaksi myllyä.

Sahalaitoksen kehittäminen joen alajuoksulle Myllylahden rantaan aloitettiin 1850-luvun alussa. Kosken yläjuoksulle rakennettiin myllyjä neljään eri paikkaan. Vehkakosken saha toimi vuosina 1878-1916, josta useimmat tätä nykyä maastossa näkyvät rakenteet lienevät peräisin. Nykyisin tästä teollisesta vaiheesta on jäljellä vain muutamia rakennuksia kosken partaalla.

Pohjaslahdentien itäpuolinen Vehkajoen yläjuoksu virtaa metsäalueen lävitse muodostaen polvekkaan valumauoman. Varsinainen putous on maantien länsipuolella voimakkaasti umpeenkasvaneena. Jokiuomassa virtasi tarkastushetkellä vain vähän vettä.

Selkeimmin vanhojen tuotantolaitosten rakenteet erottuvat Vehkakosken alajuoksulla. Tuotantolaitosten rakenteita voidaan nähdä kosken kummallakin rannalla sekä Myllylahdessa muutaman kymmenen metrin etäisyydelle rannasta. Koko koskiuoman pituudelta uomaa on muokattu ja osin se on louhittu kallioon.

Nykyisin jokiuoman näkymää häiritsee alajuoksun eteläpuolella olevan kalanjalostuslaitoksen vedenottoputki, joka kulkee purouomassa. Kalanviljelylaitoksen johdosta on koskeen rakennettu myös uudehkoja sementtirakenteita vanhojen patorakenteiden yhteyteen. Nykyisin Vehkakosken uoma on lähes kuiva.

Myllynpaikka muodostaa kokonaisuuden, johon kuuluu rakennusten raunioita, patoaltaan jäännöksiä sekä kivettyjä ja louhittuja vesiuomia. Vehkakoski on toiminut tärkeänä myllynpaikkana satoja vuosia. Tästä syystä koko Vehkakosken alue rantoineen on rajattu muinaisjäännökseksi. Karttarajauksessa esitettyyn muinaisjäännösalueesta on rasteroitu alueet, joilla vanhat rakenteet selkeimmin erottuvat.

Kuva 7. Louhittua uomaa Vehkakosken yläjuoksulla. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja KL (25.9.2009).

Kuva 8. Louhitussa Vehkakosken uomassa kulkee kalanjalostamon vedenotto-putki. Kuvaaja KL (25.9.2009).

Kuva 9. Vanhoja ja uusia patorakenteita Vehkakosken keskijuoksulla. Alareunan putki on kalanjalostuskäytössä. Kuvattu etelästä. Kuvaaja KL (25.9.2009).

Kuva 10. Tuotantolaitoksen rauniota Vehkakosken keskijuoksulla. Kuvattu etelästä. Kuvaaja KL (25.9.2009).

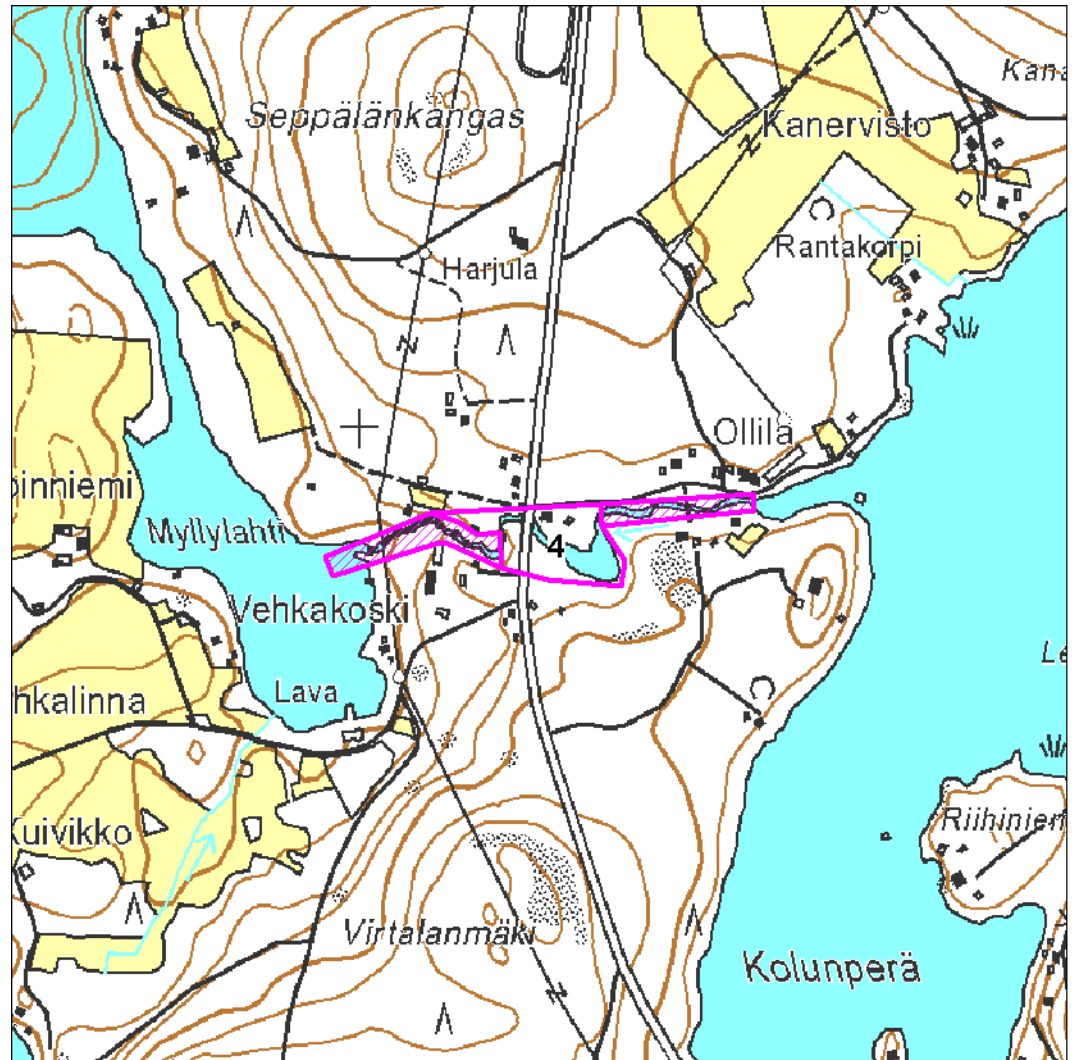

Kuva 11. Vehkakosken kivettyä uomaa. Kuvattu lännestä. Kuvaaja KL (25.9.2009).

Kuva 12. Vehkakosken laituri- ja satamarakenteita Myllylahden rannassa kosken alajuoksulla. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja KL (25.9.2009).

8.4.2 Peruskartan suurennos kohteen Vehkakoski sijainnista (1:10 000).

Kartta 5. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos. Karttaan on merkitty rasterilla alueet, jolla maastossa havaitut rakenteet sijaitsevat.

8.4.3 Ote Pohjaslahtea vuonna 1728 kuvaavasta kartasta.

Kuva 13. Vehkakosken myllyt (Pohjaslahti ja Autio) ovat kuvassa vasemmalla alhaalla. Pohjaslahden talot kuvan oikeassa reunassa. Kartta ei ole mittakaavassa. Kartta: KA MMH 66a 5/1-2.

9 Muut kohteet

9.1 Kulmala 2 [5]

Perustiedot	Nimi	Kulmala
	Laji:	Kivirakenteet
	Tyypin tarkenne:	kiviaidat, rajamerkit
	Ajoitus:	Historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6899 693
	I	3350 234
	Z	m mpy
	Koordinaattiselite:	keskikoordinaatit.
Arkistotiedot	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	Adel 1999: Kohde 17
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	23.9.09

Kiviaita on rakennettu Keulantien suuntaisesti noin 7 metrin etäisyydelle tien eteläpuolelle. Rakenteen keskiosa erottuu maastossa selkeästi. Sen itäosa on epämääräinen noin 5 x 5 m kokoinen kivikko. Aita päättyy koillisessa pellonlaitaan ja vanhaan tontin rajakiveen, missä on merkintä "12" kaiverrettuna kiveen. Rajakivi on korkeudeltaan noin 55 cm. Lännessä aita jatkuu epämääräisenä kivikkona tien laidassa Keulantien länsipäässä sijaitsevan tontin piha-piirissä olevien isohkojen kivien juurelle. Maasto aidan eteläpuolella on vanhaa metsittynyttä peltoa, jossa yhä erottuvat vanhat pelto-ojat. Kyseessä on historiallisella ajalla pystytetty raja-aita. Adelin (1999) mukaan aidan kiviä on käytetty vuonna 1953 valmistuneen talon rakentamiseen.

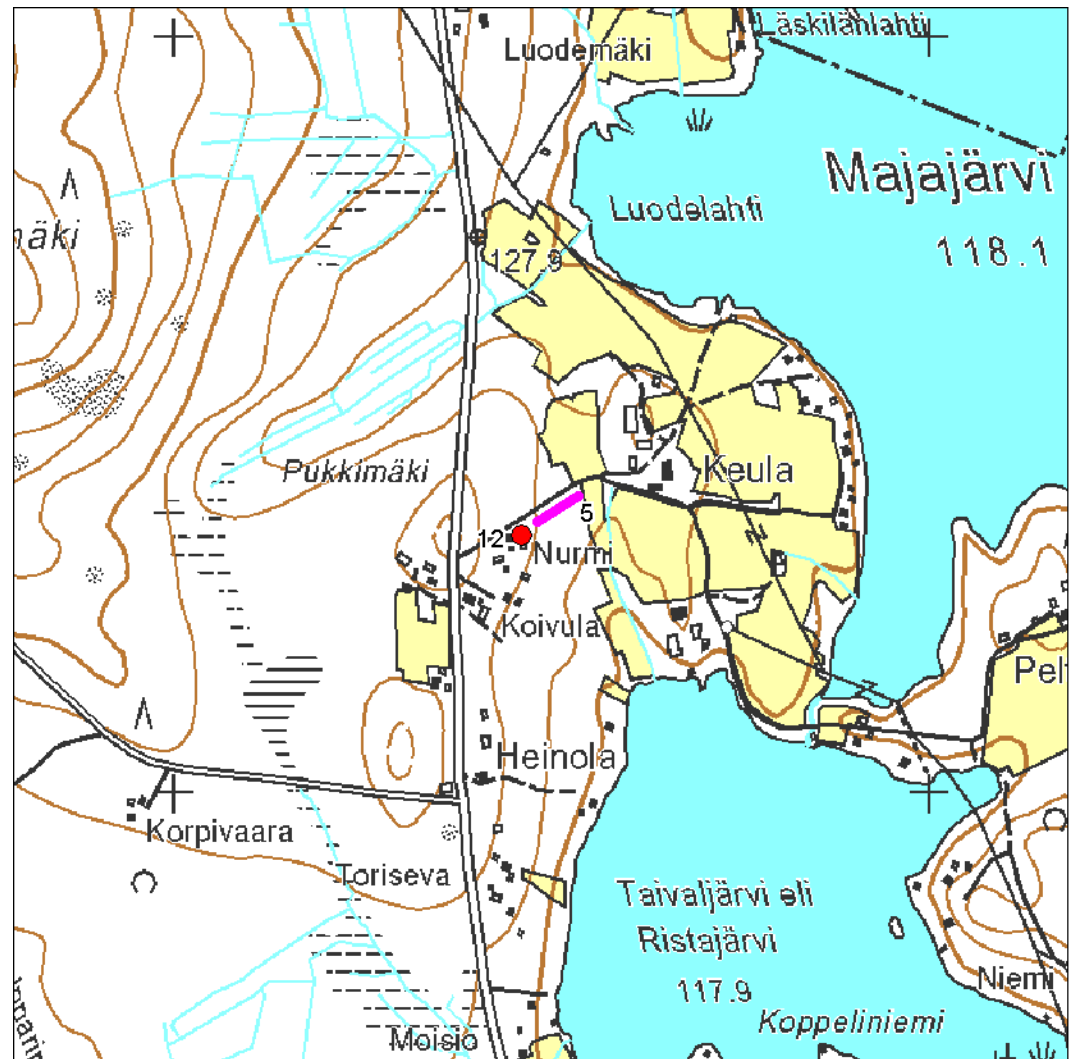

Kuva 14. Kiviaita Kulmala 2 [5] kuvattuna lounaasta. Kuvaaja KL (23.9.2009).

Kuva 15. Kiviaita päättyy rajakiveen, johon on kaiverrettu numero 12. Kuvaaja KL (23.9.2009).

9.1.1 Peruskarttaote kohteen Kulmala 2 [5] sijainnista (MK 1: 10000).

Kartta 6. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos. Karttaan on merkitty punaisella pisteellä irtolöytökohde Kulmala [12] ja viivamerkinnällä historiallisen ajan kiviaita Kulmala 2 [5].

9.2 Kankaanlahti 2 [6]

Perustiedot	Nimi	Kankaanlahti 2
	Laji:	Kivirakenteet
	Tyypin tarkenne:	Kiviaidat
	Ajoitus:	Historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6898 940
	I	3351 156
	Z	n. 125 m mpy
	Koordinaattiselite:	Keskikoordinaatit (arvio)
Arkistotiedot	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	2.10.2009

Majajärven Kankaanlahden etelärannassa sijaitsevat hautausmaan eteläpuolella on lehtimetsää kasvava entinen pelto, johon on kasattu kiviä aita- tai vallimaiseen muodostelmaan. Maastossa erottuu selkeästi kolme rakennetta ja pienempiä kivikasoja. Rakenteiden ja niiden itäpuolella sijaitsevan pellon välissä on kuusikko.

Läntisin rakenteista on noin 7 m pitkä (pohjois-etelä), noin 4 metriä leveä (itä-länsi) ja 0,8 metriä korkea kiviraunio (p = 6898941; i = 3351129). Raunio on profiililtaan melko jyrkkä. Raunio on rakennettu suurehkoista lohkareisista kivistä ja siitä puuttuvat aivan pienet kivet. Ilmeisesti raunio koostuu pellolta nostetuista kivistä. Röykkiön kohdalla maasto viettää kohti länttä ja raunio on ilmeisesti pyritty rakentamaan rinteeseen laskua vastaan poikittain.

Raunion itäpuolella on pohjois-etelä suuntainen kiviaita. Rakenteen pohjoispään koordinaatit ovat p = 6898 952; i = 3351 159 ja eteläpään p = 6896 925 i = 3351 153. Rauniolla on pituutta noin 10 metriä ja korkeutta noin 0,5 metriä.

Itäisin rakenteista on Peltoniemeen vievän tien suuntainen sammalen peittämä kiviaita. Rakenteella on pituutta noin 15 metriä, leveyttä noin 3 metriä ja korkeutta noin 0,5 metriä. Rakenteen länsipään koordinaatit ovat p = 6898 934; i = 3351 167 ja itäpään p = 6898 928; i = 3351 180.

Kuva 16. Läntisin kivirakenne. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja KL (23.9.2009).

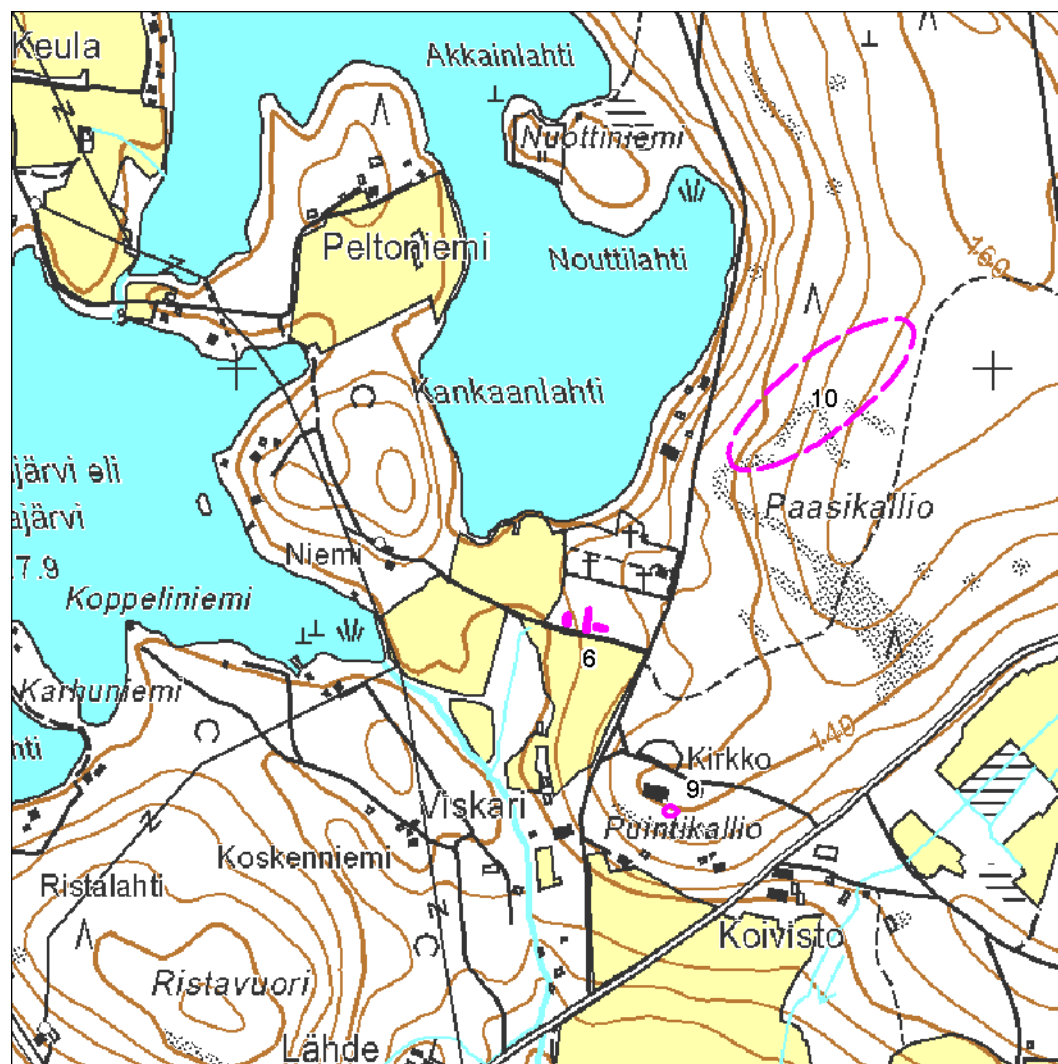

Kuva 17. Tiensuuntainen kiviaita tai -latomus. Kuvassa vasemmalla Peltoniemeen vievä tie. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja KL (23.9.2009).

Kuva 18. Keskimmäinen pohjois-etelä -suuntainen kiviaita. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja KL (23.9.2009).

9.2.1 Peruskarttaote kohteen Kankaanlahti 2 [6] sijainnista (MK 1: 10000).

Kartta 7. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

9.3 Palellusvuori 1 [7]

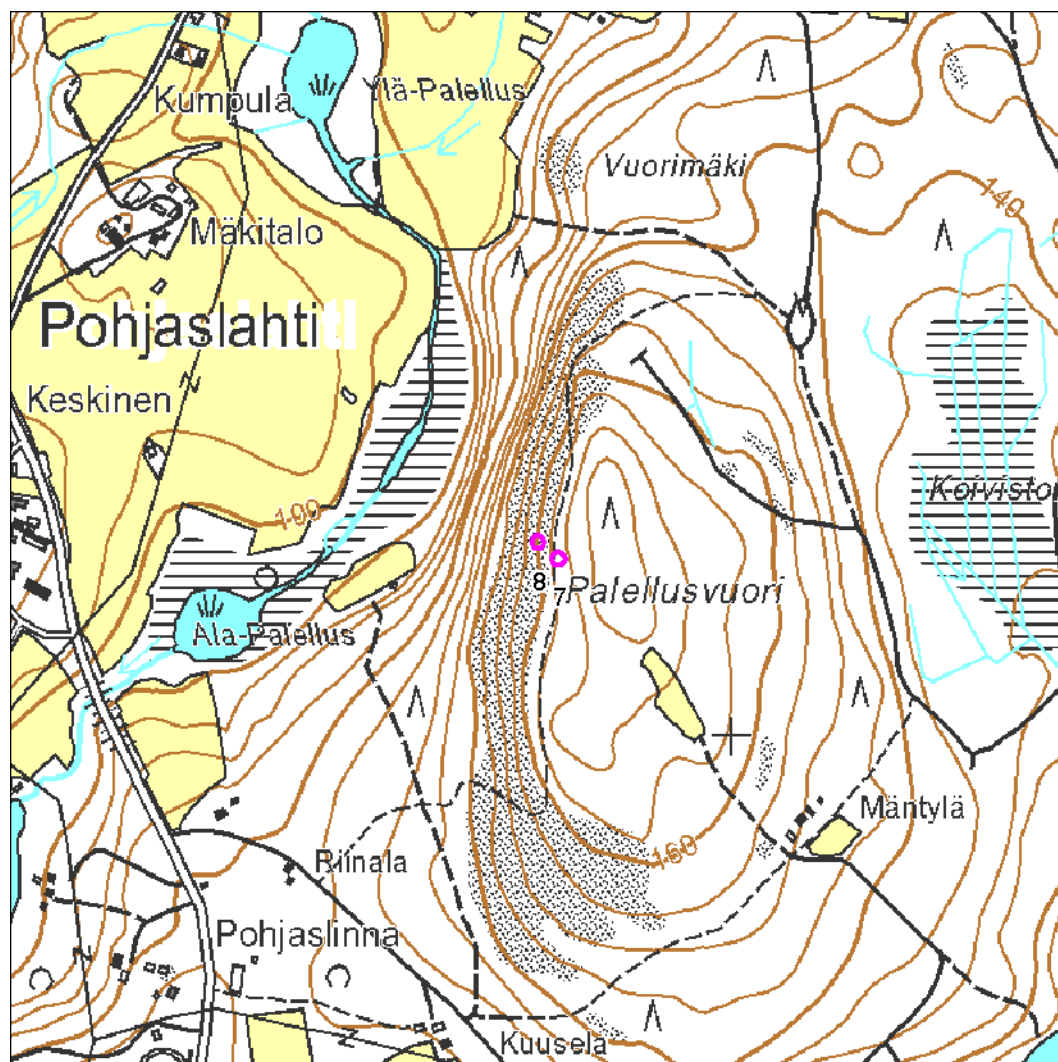
Perustiedot	Nimi	Palellusvuori 1
	Laji:	Kivirakenteet
	Tyypin tarkenne:	Rajamerkit
	Ajoitus:	Historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6897 492
	I	3351 397
	Z	n. 165 m mpy
	Koordinaattiselite:	Keskikoordinaatit (arvio)
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
Arkistotiedot	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	25.9.2009

Palellusvuoren länteen laskevalla kallioisella rinteellä on kivien avulla tuettu sammaloitunut pystykivi. Rakenteen halkaisija on noin 80 cm. Korkeutta pysty kivellä on noin 40 cm ja leveyttä noin 25 cm. Pystyyn nostetun kivilaa'an paksuus on noin 5 cm. Kyseessä on todennäköisesti historiallisen ajalle ajoitettu tontin rajamerkki. Mahdollisesti pystykivi merkitsee samaa rajaa kuin Palellusvuori 2 [8].

Kuva 19. Rajamerkki Palellusvuori 1. Kuvattu etelästä. Kuvaaja KL (25.9.2009).

9.3.1 Peruskarttaote kohteiden Palellusvuori 1 [7] ja 2 [8] sijainnista (MK 1: 10000).

Kartta 8. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Kartta-merkinnät KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

9.4 Palellusvuori 2 [8]

Perustiedot	Nimi	Palellusvuori 2
	Laji:	Kivirakenteet
	Tyypin tarkenne:	Rajamerkit
	Ajoitus:	Historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6897 517
	I	3351 372
	Z	n 160 m mpy.
	Koordinaattiselite:	Keskikoordinaatit (arvio)
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
Arkistotiedot	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	25.9.2009

Palellusvuoren länteen laskevalla kallioisella rinteellä on kivien avulla tuettu jäkälän peitossa oleva pystykivi. Rakenteen ala on noin 120 x 80 cm. Korkeutta pystykivellä on noin 80 cm. Kyseessä on todennäköisesti historiallisen ajalle ajoittuva rajamerkki. Mahdollisesti merkitsee samaa rajaa kuin Palellusvuori 1 [7].

Kuva 20. Rajamerkki Palellusvuori 2 [8]. Kuvattu etelästä. Kuvaaja KL (25.9.2009).

9.5 Puintikallio [9]

Perustiedot	Nimi	Puintikallio
	Laji:	tarinapaikka (elinkeinohistoriallinen)
	Tyypin tarkenne:	
	Ajoitus:	historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6898 682
	I	3351 255
	Z	n. 140 m mpy
	Koordinaattiselite:	Keskikoordinaatit (GPS)
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
Arkistotiedot	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	2.10.2009

Pohjaslahden kirkon eteläpuolelle on pystytetty kyltti, jossa lukee: "Puintikallio. Tällä paikalla ovat esi-isämme puineet viljansa". Kyltin lounaispuolella on kallion pinta raivattu kivistä noin 8 x 4 metriä kokoiselta alalta. Nykyisin paljastettu kalliopinta on sammalen peitossa. Muita rakenteita paikalla ei havaittu.

Kuva 21. Puintikalliolla oleva kyltti ja kivistä raivattu alue sen lounaispuolella. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja KL (25.9.2009).

9.6 Paasikallio [10]

Perustiedot	Nimi	Paasikallio
	Laji:	Elinkeinohistoriallinen
	Tyypin tarkenne:	Kivilouhokset
	Ajoitus:	Historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6899 225
	I	3351 480
	Z	n. 140-150 m mpy
	Koordinaattiselite:	Keskikoordinaatit (arvio)
Arkistotiedot	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	-
	Aiemmat löydöt	-
V. 2009 inventointi	Aika	2.10.2009

Kohde tarkastettiin Olavi Iivosen Pirkanmaan maakuntamuseoon tekemän ilmoituksen perusteella. Olavi Iivonen ilmoitti mahdollisista rakennusjäänteistä Paasikalliolla hautausmaan koillispuolella.

Kohde tarkastettiin 2.10.2009. Iivosen ilmoittamat mahdolliset rakenteiden jäännökset sijaitsivat melko tasaisella sammalen ja jäkälän peittämällä avokalliolla luoteeseen laskevan rinteiden päällä. Rakenteista erottuvat avokalliolle suorakulmaisen, noin 15 m x 7 m, tilan rajaavat nurkkakivet. Kivien rajaamalla alueella kalliopinta on melko tasainen ja maannos hyvin ohut. Oletetun rakennuksen pohjalla erottuu jäkälän alapuolella louhittuja kalliopintoja.

Havaittu rakennuksen pohja on muodoltaan itä-länsi suuntainen (n. 15 m x 7 m). Rakennuksen keskellä saattaa olla kivetty seinälinja, joka jakaa sisätilan idänpuoleiseen (noin 7 m x 7 m) ja lännenpuoleiseen (noin 8 m x 7 m) tilaan, joissa kummassakaan ei pintapuolisessa tarkastelussa havaittu lieden tai muun tulisijan jäännöksiä. Kyseessä saattaa olla louhokseen liittyvä varastorakennuksen perustus. Kivien rajaama alue kasvaa pääasiassa jäkälää, kun muualla kallioalueella kasvaa pääasiassa sammalia.

Kivilouhos sijaitsee Pohjaslahden Paasikallion luoteeseen kohti Majajärveä laskevalla kalliorinteellä ilmoitetun koordinaattipisteen lounaispuolella. Avokalliossa on useita suoria louhintapintoja ja suorakulmaisia leikkauspintoja sekä louhituista kivistä muodostuneita irtokivikasvoja. Kivilouhoksen arvioitu sijainti on rajattu karttaliitteeseen katkoviivalla. Olavi Iivonen kertoi, että paikalta on louhittu kiveä läheisten kivilouhokkien kivijalkoihin ja viimeiseksi kirkon perustuksiin. Louhosalueella ei rajattu maastotarkastuksen yhteydessä.

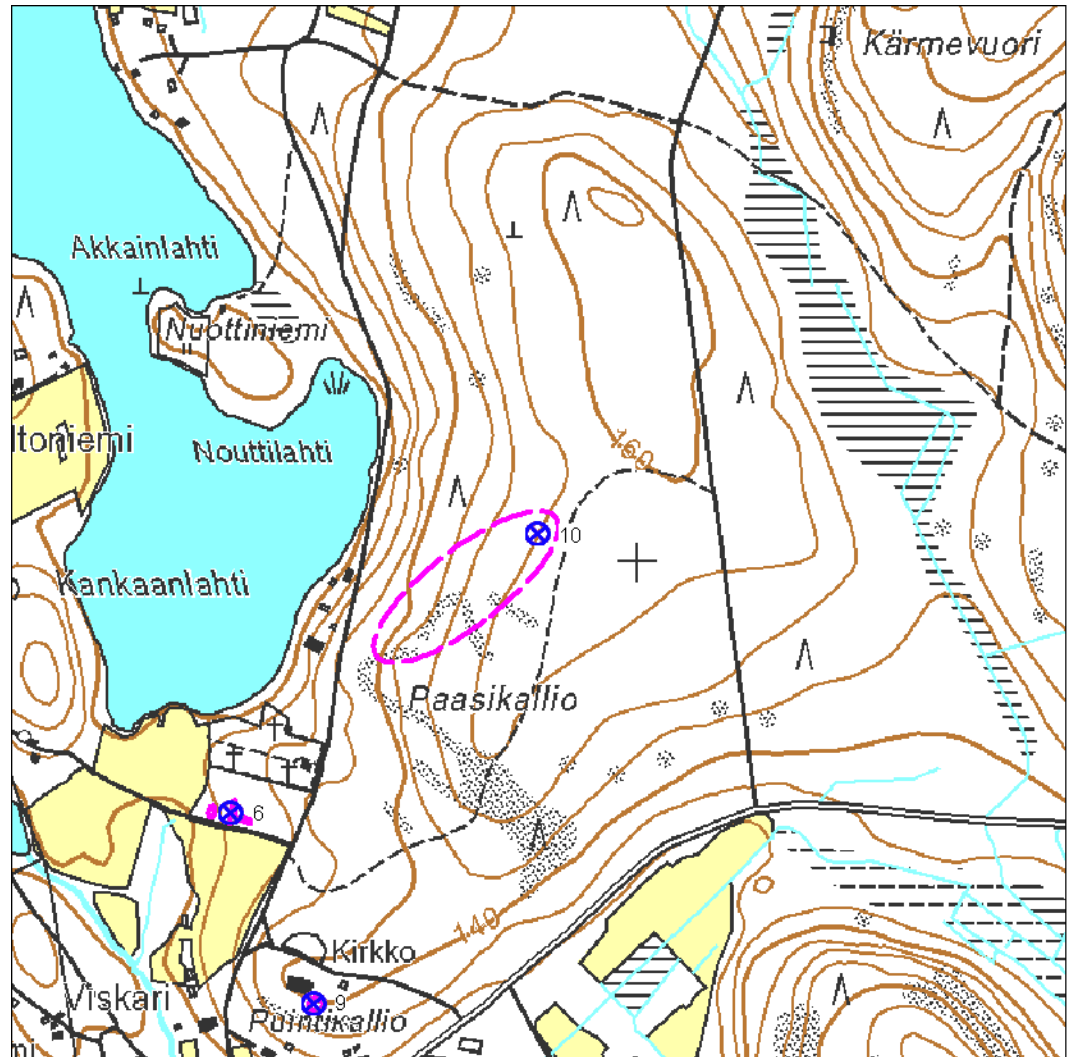

Kuva 22. Panoraamakuva Paasikallion kivilouhoksen rakenteista. Kuvattu koillisesta. Kuvaaaja KL (2.10.2009).

Kuva 23. Paasikallion rakennuksen pohja. Oletettu rakennuksen pohja erottuu vaalean jäkälän alueena. Kuvattu lounaasta KL (2.10.2009).

9.6.1 Peruskarttaote kohteen Paasikallio [10] sijainnista (MK 1: 10000).

Kartta 9. Kartassa on kuvattuna katkoviivalla arvioitu louhosalue ja sinisellä merkillä (10) koordinaattipiste, jonka läheisyydessä sijaitsee mahdollisia kaivokseen liittyviä rakennuksen pohjia. Suurennos peruskartasta PK 223201 POHJASLAHTI. Karttamerkinnt KL. Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

9.7 Mäkitalo [11]

Perustiedot	Nimi	Mäkitalo
	Laji:	Kivirakenteet
	Tyypin tarkenne:	latomukset
	Ajoitus:	historiallinen
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	
	I	
Arkistotiedot	Z	
	Koordinaattiselite:	Koordinaatit arvioitu Vadim Adelin (1999: kohde 27) tietojen perusteella.
	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	Tarkastus: Heikkurinen-Montell 1991 Inventointi: Vadim Adel 1999: kohde 27
V. 2009 inventointi	Aiemmat löydöt	-
	Aika	2.10.2009
	Löydöt	-

Mäkitalon mailta vuonna 1989 ilmoitettu kivirakenne, joka vuoden 1991 tarkastushavaintojen perusteella ajoittunee historialliselle ajalle. Rakenne on ilmeisesti peitetty tai tuhoutunut. Vuosien 1999 tai 2009 inventoinneissa ei tehty uusia havaintoja kohteesta.

10 Irtolöytökohteet**10.1 Kulmala [12]**

Perustiedot	Nimi	Kulmala
	Laji:	Irtolöytöpaikka
	Tyypin tarkenne:	-
	Ajoitus:	Kivikausi
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6899 660
	I	3350 183
	Z	n. 130 m mpy
	Koordinaattiselite:	Löytöpaikan koordinaatit Vadim Adelin (1999: kohde 17) mukaan.
Arkistotiedot	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	Inventointi: Adel 1999, kohde 17
	Aiemmat löydöt	Kourutaltan katkelma (maanomistajan hallussa) KM 31795, kvartsi-iskoksia 3 kpl
V. 2009 inventointi	Aika	23.9..2009
	Löydöt	-

Käyräselkäisen kourutaltan katkelman ja kvartsi-iskosten löytöpaikka entises-
sä pellossa. Katso tarkemmin Vilppulan inventointi (Adel 1999: kohde 17). Ei
uusia havaintoja.

10.2 Pikilänmäki [13]

Perustiedot	Nimi	Pikilänmäki
	Laji:	Irtolöytöpaikat
	Tyypin tarkenne:	-
	Ajoitus:	Esihistoriallinen?
	Koordinaatit (KKJ 3)	
	P	6897 743
	I	3350 469
	Z	125 – 130 m mpy
	Koordinaattiselite:	Löytöpaikan koordinaatit Vadim Adelin (1999: kohde 18) mukaan.
Arkistotiedot	Peruskartta:	PK 223201 Pohjaslahti
	Arkistotiedot	Inventointi: Adel 1999, kohde 18
	Aiemmat löydöt	Kiviesine ”kivinaskali” (Katso Adel 1999: kohde 18)
V. 2009 inventointi	Aika	23.9..2009
	Löydöt	-

Olavi Parviainen löysi Pikilänmäen pellon yläreunassa olevasta kivikasasta kiviesineen 1960-luvun alussa. Esine on toimitettu kansallismuseoon ja siitä on kiitoskirje. MV:n AO:n arkistosta ei kuitenkaan löytynyt esineestä lisätietoa (katso tarkemmin Adel 1999: kohde 18). Ei uusia havaintoja.

11 Yhteenveto

Pohjaslahdella tehtiin syksyllä 2009 kolme maastopäivää käsittänyt kylä-osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi, jonka tarkoituksena oli täydentää vuoden 1999 inventoinnin tietoja erityisesti historiallisten muinaisjäännöskohteiden osalta. Inventoinnissa tarkastettiin tunnetut muinaisjäännöskohteet ja paikannettiin ennen tuntemattomia kohteita.

Ennen syksyn arkeologista inventointia Pohjaslahden kylän alueelta tunnettiin yksi muinaisjäännöskohde, joka inventoinnin alussa tarkastettiin. Inventoinnissa havaittiin kolme uutta muinaisjäännöskohdetta, joista yksi ajoittuu kivikaudelle ja kaksi historialliselle ajalle. Kivikaudelle ajoittuva kohde luokiteltiin asuinpaikaksi. Historiallisen ajan kohteista toinen on vanhan isojakoa edeltävä Pohjaslahden kylänpaikka ja toinen pitkään käytössä ollut Vehkakosken myllyn- ja sahanpaikka. Muinaisjäännöskohteiden lisäksi tarkastettiin entuudestaan tunnetut irtolöytökohteet, joista ei tehty uusia havaintoja. Lisäksi inventoinnin yhteydessä havaituista historiallisen ajan rakenteista laadittiin lyhyt kuvaus ja luettelo.

FCG Planeko Oy

Hyväksynyt:

Perttu Hyöty
Aluepäällikkö, DI

Laatinut:

Kalle Luoto
tutkija, FM (arkeologia)

12 Lähdeluettelo ja käytetyt lyhenteet

12.1 Lyhenteet

AO	Arkeologian osasto
KA	kansallisarkisto
KM	Kansallismuseo
mj. rek. nro	Muinaisjäännösrekisterinumero
MMH	Maanmittaushallitus
MV	Museovirasto
PMM	Pirkanmaan maakuntamuseo

12.2 Lähdeluettelo

12.2.1 Elektroniset lähteet (Internet 21.9.2009)

12.2.1.1 Maakirjakartat

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/6533?locale=fi>

12.2.1.2 Maanmittaushallituksen aineistot

<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?amtun=11231.KA>

<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?sartun=173268.KA>

12.2.1.3 Museovirasto, Kulttuuriympäristön tietojärjestelmä

http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymp_tietojarj

12.2.1.4 Pirkanmaan liitto, maakuntakaava-aineistot (21.9.09). Muinaisjäännös, Kivikautinen asuinpaikka, Niemelä

http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/maisjakult/smj/pop_sm702_niemela_vilppula.htm

12.2.2 Historialliset kartat (Kansallisarkisto, Helsinki (18.09.09))

Ekman, D. V. 1728. H66a 5/1-4

Långhjelm, G. 1788. H66a 5/5-8

12.2.3 Painamattomat lähteet

Adel, Vadim 1999. Vilppulan inventointikertomus (PMM).

(Matti Huurre 1970) - Huurre ei ilmeisesti ole jättänyt tutkimuksistaan raporttia Museoviraston arkeologian osaston arkistoon (katso tarkemmin Adel 1999: 5).

12.2.4 Painetut lähteet

Hynynen, Ari & Korkka, Antti & Kuusinen, Seija & Pylvänen, Riikka 2008. Pohjaslahti. Verkostokylän asuin- ja palvelurakenteen kehittämissuunnitelma. Tampere

Kiviranta, Viljo 1975. Pohjaslahden historiikki. Vilppula.

Leinonen, Matti & Kahelin, Reijo & Oja, Kirsti 1987. Pirkanmaan luonto. Pirkanmaan kotiseutusarjan 1. osa. Pirkanmaan maakuntaliiton julkaisu 61. Ikaalinen.

Mönkkönen Mauri 1988. Vanhan Ruoveden historia III:4/1. Vilppulan ja Pohjaslahden historia 1866-1918. Vilppulan kunta ja seurakuntayhtymä.

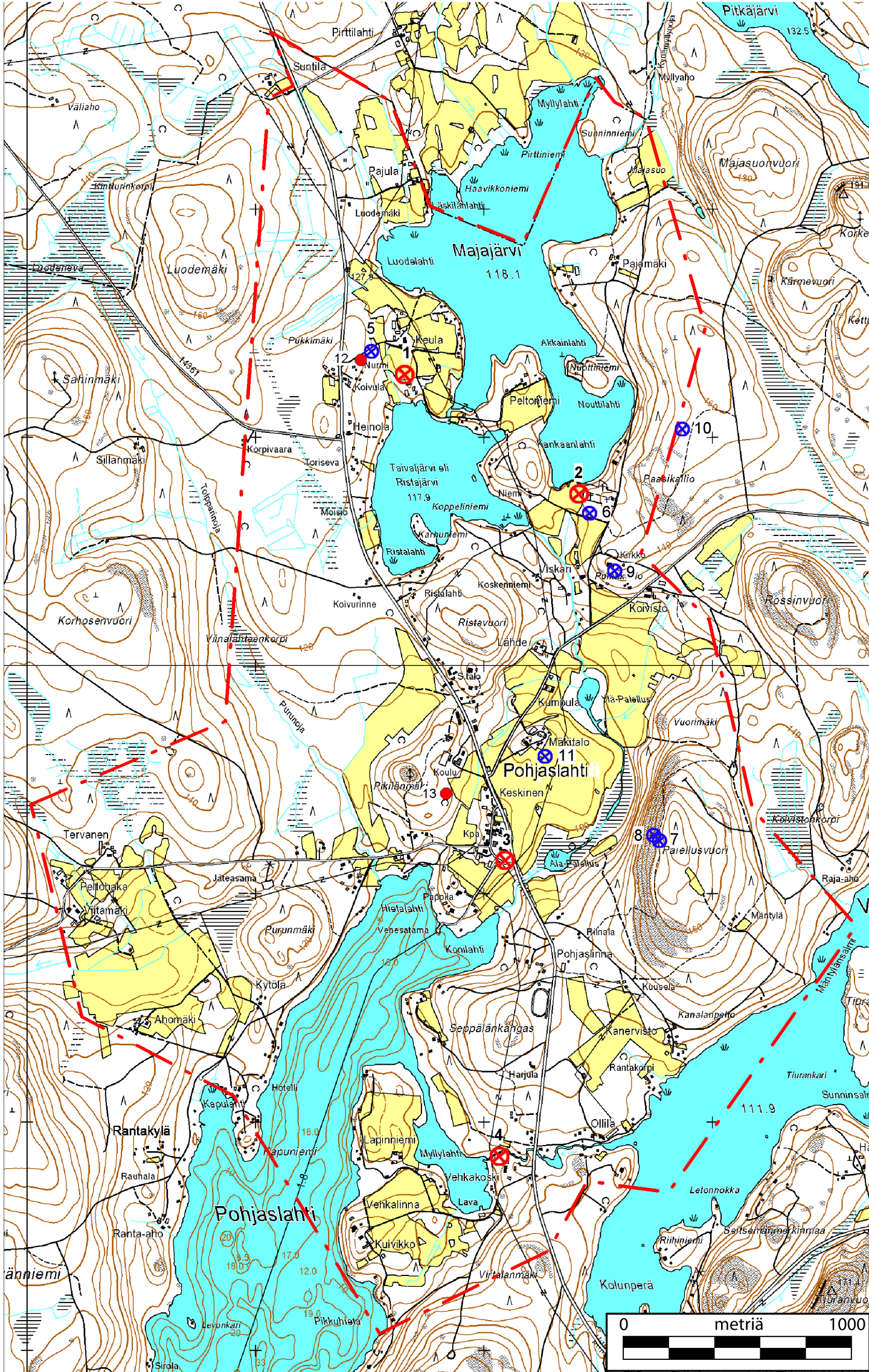
Mönkkönen Mauri 1988. Vanhan Ruoveden historia III:4/2 Vilppulan ja Pohjaslahden historia 1918. Vilppulan kunta ja seurakuntayhtymä.

Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osat I & II. Pirkanmaan liiton julkaisu D 25. Tampere.

Rasila, Viljo 1993. Pirkanmaan historia. Pirkanmaan kotiseutusarjan 4.osa. Pirkanmaan liiton julkaisu B 12. Tampere.

Söyrinki, Niilo & Luho, Ville & Jokipii, Mauno 1959. Vanhan Ruoveden historia I. Vanhan Ruoveden historiatoimikunta. Vammala.

Mänttä-Vilppula, Pohjaslahti
Kyläosayleiskaavan arkeologinen inventointi 2009
Kartta inventointikohteiden sijainnista (ote peruskartasta, MK 1: 20 000). Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos
Kalle Luoto

- Muinasjäänkökohteet** ✕
1. Nimelä (asuinpaikat - kivikautinen)
 2. Kankaanlahti (asuinpaikat - kivikautinen)
 3. Pohjaslahti (asuinpaikat - historiallinen)
 4. Vehkakoski (Työ- ja valmistuspaikat - historiallinen)
- Irtolöytökohteet** ●
12. Kulmala
 13. Pikilänmäki

- Muut kohteet** ✕
5. Kulmala 2
 6. Kankaanlahti
 7. Palellusvuori 1
 8. Palellusvuori 2
 9. Puintikallio
 10. Paasikallio
 11. Mäkitalo

KM 37994 MÄNTTÄ-VILPPULA KANKAANLAHTI KM 37994

*Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, joka FM Kalle
Luoto toimitti Kansallismuseon kokoelmiin
Mänttä-Vilppulan Pohjaslahden
kyläosayleiskaava-alueen inventoinnin tuloksena.
Löydöt on kerätty talteen 23.09.2009.
Aiemmat löydöt: -
Ks. Kalle Luodon inventointikertomus.
Diar. 07.10.2009
Luetteloinut Kalle Luoto*

1. Kvartsiesine, 1 kpl, 4 g

2. Kvartsi-iskoksia, 7 kpl, 25 g

*Löydöt ovat Mänttä-Vilppulan tilalta 993-416-
0013-0074 (om. Viskar, Leena, Kaiturinkatu 15 A
009, 33820 Tampere)]. Löydöt saatiin talteen
Pohjaslahden hautausmaan länsipuolisesta
sänkipellosta Majajärven Kankaanlahden
kaakkoisrannalta. Löytöalue on kooltaan noin 40
m (pohjois-etelä) x 20 m (itä-länsi) alaltaan
olevalta alueelta. Löytöalue rajautuu
itäreunaltaan hautausmaahan. Löydöt ovat
pintapöimintalöytöjä.*

*Peruskartta 223201 POHJASLAHTI
p = 6899027, i = 3351115, z = 120 – 125 m mpy*